

Het gaat om nieuws-gierigheid

BKB is jarig. Vandaar: een rondetafelgesprek onder leiding van Leon Verdonschot. Met de B, de K en de B van BKB. Over de zweem van basisdemocratie, knokken om een tosti, burgerplichten en ICT'ers die zich rot rennen.

Wat is jullie rolverdeling?

Lennart: "Ik zou zeggen: die van een Romeinse driepootkandelaar."

Dan even opnieuw. Typecast jullie eens.

"De meest gehoorde typering is dan dat Erik de strategische langetermijndenker is, Alex de stille kracht op de achtergrond en ik het meer springerige, naar buiten tredende type."

Alex: "Toen het bedrijf nog Booi en Van Bruggen heette, had ik de rol van bemiddelaar tussen die twee. Dat is veranderd. Het komt er vooral op neer dat er geen vaste rolverdeling meer is. We sluiten wisselende coalities. We hebben dan ook geen afzonderlijke titels."

Wat staat er dan onder jullie naam op je visitekaartje?

Alex: "We zijn nu een bedrijf aan het opzetten in Zuid-Afrika. Daar staat 'partner' op het kaartje. In Zuid-Afrika is men heel autoriteitsgevoelig, daar moet je wel een titel hebben."

Erik: "Ons idee achter dit bedrijf was, toen we ermee begonnen, dat het moest bestaan uit generalisten. Mensen met vele talenten."

Lennart: "En een mentaliteit die overdraagbaar is."

Maar als het er op aankomt, zijn jullie de baas.

Alex: "Er hangt hier een zweem van basisdemocratie. En vaak geldt die ook. Maar als wij willen dat iets niet gebeurt, gebeurt het niet. Wij zijn de eigenaren. Maar meestal komt het er gewoon op neer dat iedereen zich met alles bemoeit. Zie je die bloemen hier op tafel? Daar heeft iedereen op dit kantoor een mening over, en al die mensen hebben zich er mee bezig gehouden. Ik wil gewoon recht toe recht aan veertig tulpen in een vaas. Dat valt hier niet mee."

Hebben jullie wel eens moeten stemmen?

Lennart: "Niet letterlijk, maar we hebben wel eens buiten het pand met de fietsen

tegen elkaar gestaan, en dat wel letterlijk.

Alex: "Ik heb ooit op het punt gestaan om een bord op Eriks hoofd kapot te slaan, na een felle ruzie.

Waarover?

Alex: "Over een tosti."

Lennart: "In zo'n geval hadden we even een afkoelingsperiode nodig. We mogen ook helemaal niet stemmen om tot een standpunt te komen."

Erik: "Hoezo niet?"

Lennart: "Dat staat in de statuten."

Erik: "Echt? Dat wist ik niet eens. Vooral na de rel rond Schokland hebben we veel gediscussieerd. Daar kwam veel los."

Jullie lagen toen fel onder vuur. Vriendjespolitiek. Zakkenvullers. Wat was de les?

Lennart: "Dat we ons veel bewuster zijn geworden van onze positie. We werden beoordeeld als een volwassen bedrijf." Erik: "Dat waren we ook."

Lennart: "Jawel, maar wij hadden nog het gevoel van een vriendenclub die doet wat ze leuk vindt. Voor de buitenwereld waren we dat niet, waren we de directeuren van een bedrijf. En ik vind nog steeds dat we gewoon een opdracht mogen aannemen na een door een topambtenaar van een ministerie getekend verzoek daartoe, maar de kwetsbaarheid van een bedrijf met een politiek profiel bleek groot."

Alex: "We hadden in de loop der jaren kennelijk niet doorgehad hoe de buitenwereld op ons lette, en hoe een deel daarvan zat te wachten op wat zij als een misstap beschouwden."

Dan heb je je toch omringd met alleen maar gelijkgestemden, als je dat niet door hebt?

Erik: "Misschien was het een beetje naïef, maar ik wil ook graag een beetje naïef blijven, want ik beschouw onszelf als een idealistisch bedrijf. We zijn niet vies van geld verdienen, maar we investeren ook veel energie in zaken die ons helemaal geen geld opleveren. Daarom voel ik me echt in mijn eer aangetast als mensen me een geldwolf noemen."

Lennart: "Van al het geld dat we hebben geïnvesteerd in Tibetprojecten en andere zaken waar we geld op moesten toeleveren, hadden we ook – pak 'm beet – een Porsche de man kunnen kopen. Maar goed, U2 zong ooit *"Don't let the bastards grind you down"* en zo is het. Soms moet je even fluiten in het donker."

Is het onterecht dat je extra in de gaten wordt gehouden als je veelal voor overheden werkt en dus vaak betaald wordt van belastinggeld?

Lennart: "Nee, hoor. Als het idee maar niet is dat de publieke zaak helemaal geen geld mag kosten."

En als de oppositie dan vindt dat het investeren in een bustoer om de gekozen burgemeester aan de man te brengen neerkomt op betaalde pr?

Alex: "Ik herinner me van die tour een debat in Gouda, in een stomend café, met felle voor- en tegenstanders. Fantastisch was dat. Een echt debat, letterlijk midden in de samenleving."

Lennart: "Zoals het Amerika veel vaker gaat. Obama wil het zorgstelsel hervormen, de Republikeinen zijn tegen. Wat krijg je dan? *Townhallmeetings!* >

Stomende discussie, in afgeladen zalen vol voor- en tegenstanders.”

Erik: “Als je dat afzet tegen het debat in Nederland, heeft Nederland een gemankeerde democratie.”

Werken jullie niet gewoon in het verkeerde land?

Alex, lachend: “Ja, daarom gaan we naar Zuid-Afrika. Maar goed, nog maar zien of we het daar redden. Ik heb al sinds mijn scriptie, over de democratische transitie in dat land, het gevoel dat ik daar iets wil doen. Maar de geschreven en vooral ongeschreven regels en omgangsvormen in Zuid-Afrika zijn talrijk, en ingewikkeld. Je moet precies weten wanneer je tegen wie op welk moment welke toon kunt aanslaan. Of we dat gaan redden, als Nederlands, zelfs Amsterdams bedrijf, dat altijd weinig op heeft gehad met conventies, weet ik niet.”

Hoe houdbaar is het idee dat je zo'n allesbehalve-doorsnee-bedrijf bent, als hier inmiddels 25 medewerkers rondlopen?

Alex: “We hebben heel lang geroepen dat we er meteen mee zouden stoppen als hier een ondernemingsraad komt. Alles dat bij een groeiend, middelgroot bedrijf hoort – functioneringsgesprekken, salarisonderhandelingen – levert op momenten wel eens nostalgie naar

Alex Klusman

drie jongens op een zolderkamer op. Tegelijk is het geweldig dat we er in geslaagd zijn een BKB-omgeving te creëren. Onlangs zat ik op kantoor met zes mensen en vroeg ik over een evenement: “Hoe deden we dat een jaar geleden ook alweer, toen hetzelfde evenement was?” Iedereen keek me vragend aan: van de aanwezigen werkte er toen nog niemand bij ons. Dat vond ik een bijzonder gewaarwording: dat ik het helemaal niet ervoer alsof ik tussen allemaal nieuwe mensen zat.”

Hoeveel rechtse mensen lopen hier rond?

Erik: “Er schijnen wel VVD'ers tussen te zitten. Wij hebben alle drie een PvdA-verleden, maar we golden wel als die rechtse jongens in de PvdA.”

Alex: “Maar bij de laatste verkiezingen zou D66 hier een absolute meerderheid hebben gehaald.”

Heeft dat ook nadelen, zo'n club gelijkgestemden?

Lennart: “Als je hier de discussies tijdens de lunch hoort, heb je bepaald niet het gevoel dat je tussen gelijkgestemden zit. Dat zijn levendige debatten, soms *for the sake of the argument*, maar soms ook op heel principiële gronden, met hart en ziel. En daar gaat het vooral over: de bereidheid te discussiëren.”

Erik: “Als er al gelijkgestemdheid is, is het op dat gebied: er lopen hier geen mensen rond met een gesloten ideologie. Wat je standpunten ook zijn, ze moeten wel een vrijzinnige basis hebben. Het gaat om nieuwsgierigheid.” Lennart: “Karakterologisch mag het ook alle kanten uitschieten. Soms heb je bonkige of bokkige types juist nodig binnen een organisatie, om het open te breken.”

Alex: “Al geldt hier hetzelfde als voor opdrachtgevers: ze selecteren zichzelf uit. Ik denk dat we geen academische types aantrekken.”

Erik: “Al doen we wel aan onderzoek. Gedegen, ook.”

Lennart: “Jawel, maar niet diepgaand. Ik ben van origine kunsthistoricus, ik ben nu een proefschrift aan het schrijven. Aan dat soort reflectie doen we hier niet.”

Erik: “Ik vind juist dat we in bijvoorbeeld de zorg ons met diepgravende onder-

Erik van Bruggen

zoeken hebben beziggehouden.”

Lennart: “Zeker, maar dan wel onderzoek naar aanleiding van een discussie op dat moment. Daarom komen mensen ook naar ons toe: omdat er iets speelt, iets actueels.”

Alex: “Ik denk dat als we eerlijk zijn, we gewoon niet de rust hebben om ons te verdiepen. Het is onze kracht dat we onwijs breed georiënteerd zijn, en dat veel onderwerpen ons hart sneller doen kloppen, maar tegelijk hebben we niet de rust om ons in een van die onderwerpen langere tijd te verdiepen. We zijn tegelijk journalist, ondernemer en politicus. Dat laatste willen we soms zijn, maar we hebben er even zo vaak een afkeer van. We zijn ondernemend, maar missen bij ondernemers vaak het nemen van politieke verantwoordelijkheid. Dat beschouwende geeft ons een journalistieke houding, maar tegelijk vinden we de journalistiek vaak te oppervlakkig. Het zijn drie verschillende grondhoudingen, die bij ons om voorrang strijden. Eigenlijk hebben we een enorm hak-op-de-tak-karakter, zonder dat we dat zelf willen zien.”

Alex, je zei net dat, door jullie profiel, opdrachtgevers zichzelf uitslecteren. Wie missen jullie daardoor?

Alex: “Ik zou heel graag voor Ajax willen werken. Maar die komen niet uit zichzelf bij ons. Maar goed, KLM ook niet. Tot we opeens omstreden waren door Schokland, en in een week drie hoofdredactionele krantencommentaren over ons gingen. Dat moet dan wel een bijzonder bedrijf zijn, dachten ze toen.”

Lennart: “Ik was ook diep onder de indruk van dat bedrijf. Kijk, de vliegtuig-industrie zal altijd een vervuilende industrie blijven, dat weten ze bij KLM ook. Maar binnen wat mogelijk is aan

innovatie, lopen ze voorop. Terwijl er ook heel veel cynische bedrijven zijn. En veel bedrijven die net zo log en net zo traag zijn als ministeries. Dat idee dat het bedrijfsleven per definitie sneller en slagvaardiger is, klopt voor een groot deel niet. De echt innovatie vindt plaats in het midden- en kleinbedrijf.”

Opel belt. Ze lanceren een nieuw model, en er moet binnen acht weken een event komen.

Alex, lachend: “Als het een mooie SUV is...”

Lennart: “*No way!* Wel als het nieuw model een doorbraakauto is, die de wereld gaat veranderen. Dan wel. Maar, zoals Alex het formuleerde staat het letterlijk in onze statuten: ons hart moet er sneller van gaan kloppen.”

Wat is jullie grootste flop?

Erik: “Een van onze eerste grote projecten. Er werd een rapport gepresenteerd over de ICT, ‘Werken aan ICT’. Dat was op zichzelf een vrij saai rapport door een vrij saaie commissie. We wilden dat een beetje sjeu geven en hadden bedacht dat we Martin Brozius zouden uitnodigen de presentatie te doen, met een nieuwe versie van Ren je Rot: I-C-T! Ons idee was dat hij voor de mensen in de zaal – gemiddeld eind dertig – een beetje jeugdsentiment zou zijn, een icoon zou zijn. En dat ze daarom wel mee zouden doen. Dat deden de meeste uiteindelijk ook wel, maar dan wel met zichtbare schroom. En Brozius was ook al lang niet meer de Brozius van vroeger. Bij de briefing in het Vondelpark was hij volgens mij al niet helemaal nuchter.”

Wat was jullie conclusie na afloop?

Erik: “Dat je wel degelijk de grenzen van de opdrachtgever kunt opzoeken en oprekken, maar dat het wel een wankel pad blijft.”

Waar ligt de basis van jullie aanpak?

Alex: “Volgens mij al bij Niet Nix.”

Lennart: “We zijn eigenlijk een soort van Niet Nix in zaken. Daar zijn veel wilde ideeën geboren. Het bespelen van de media, 's ochtends al aankondigen dat ergens 2000 jongeren zullen komen, terwijl de eerste nog moet komen opdagen. Het omdraaien van interviews, door niet Jo Ritzen te laten interviewen door de pers, maar journalisten door Jo Ritzen.”

Erik: “En op Lowlands, wat mij betreft. Ik was daar in 1994 en het was voor mij echt een soort droom die uitkwam. Op Lowlands kwam alles samen, en het bleek te werken. Theater, popmuziek, film, dance, cabaret, en later ook politiek: alles wat voor *high en low culture* doorging: en dat werkte ook nog. Dat wilde ik ook: een plek waar dat allemaal samenkwam. Daar werken we al jaren aan, maar dat hebben we nog steeds niet gemaakt.”

Ook niet op bijvoorbeeld een Nacht van de VN?

“Daar kwam het heel dichtbij. Maar dan zou daar ook koningin Beatrix moeten zijn, en U2. Of nou ja, dat laatste is misschien onhaalbaar, maar dan wel Underworld. Of liever nog: de Underworld van morgen. Wat daar ook in de buurt komt, is TED: een doorlopende online-conferentie waar denkers in maximaal 18 minuten hun visie vertellen. Gordon Brown heeft daar een waanzinnig verhaal gehouden, maar ook mensen uit de entertainment-industrie. Dat bedoel ik, dat zou ik willen: een plek waar je sporters, politici, popmuzikanten, denkers, mensen met een verhaal en met een *edge* samen treft.”

Er zijn toch al plekken die die functie claimen te hebben? Neem alle debatcentra, van De Balie tot Felix Merites.

Erik: “Die zijn elitair, en daar staat niet in de pauze Bløf te spelen. Ik heb het over voor iedereen toegankelijke plekken. Daar is echt nog een wereld te winnen.” De suggestie is nu een beetje dat je op zo'n toegankelijke plek ook een heel breed publiek bereikt. Terwijl ook jullie activiteiten, hoe breed geprogrammeerd ook, voor het allergrootste deel hoogopgeleide, welingelichte, randstedelijke, autochtone, progressief georiënteerde jongeren trekken. Lennart: “Dit is een debat dat ook in de cultuursector wordt gevoerd. Zijn die zalen niet te veel gevuld met witte mensen, en zo ja, moet je dan niet naar Amsterdam Zuid-Oost of Slotervaart om de kunst ook daar onder de mensen te brengen? Het mooiste antwoord op die vraag vind ik de rij voor Paradiso. Aan die rij kun je iedere avond zien wat voor band er speelt. Soms is de rij

Lennart Booij

helemaal zwart, soms helemaal wit, soms staan er alleen maar jongens met petjes, soms alleen hippies. Als er een band speelt die die mensen willen zien, zullen ze komen, waar ze ook wonen. Dat er vooral hoogopgeleide, slimme mensen afkomen op wat wij organiseren, wil niet zeggen dat we op onze knieën moeten om andere groepen te bereiken. Je kunt meedoen als je wilt, je kunt meepraten. Sterker nog, ik vind het je plicht om dat te doen.”

Erik: “Dat laatste vind ik onzin. Het gaat me om het recht mee te praten.” Lennart: “Dit is dus wat je krijgt in een consumentensamenleving: mensen hebben het alleen over hun rechten, en ze denken dat ze van hun plicht zijn vrijgesteld door er voor te betalen, al is het via belasting. Ik vind dat mensen meer zijn dan consumenten, ze zijn ook burgers.”

Erik: “Jawel, maar tegenover het recht om aan een debat deel te nemen staat het recht om er niet aan deel te nemen.” Lennart: “Nee, je hebt een plicht die voortvloeit uit je burgerschap: een burgerplicht. Vul je die niet in, dan moet je niet achteraf gaan kankeren.”

En toen was het lunch, en daar ging de discussie ongetwijfeld verder. ■